

Ανασκόπηση του τρόπου ζωής ως αξιόπιστου μεθοδολογικού εργαλείου για τη μελέτη και πρόληψη συμπεριφορών διακινδύνευσης

Γεωργία Σ. Τζαμαλουκά^α, Πελαγία Σουλτάτου^β,
Ιωάννης Ελ. Χλιαουτάκης^γ

Περίληψη

Στην παρούσα ανασκόπηση γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστεί ο τρόπος ζωής ως ένα αξιόπιστο μεθοδολογικό εργαλείο για τη μελέτη και πρόληψη των συμπεριφορών διακινδύνευσης. Μέσα από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας αλλά και της ελληνικής βιβλιογραφίας παρουσιάζονται αυστηρά οι απαιτήσεις και η εξέλιξη του μεθοδολογικού αυτού εργαλείου όσον αφορά τα κατάλληλα παραδείγματα και υποστηρίγματα τη συνέχιση της χρήσης τους. Τα βιβλιογραφικά αποτελέσματα από τους χώρους της υγείας και κυρίως από το χώρο της οδοντικής σφοδρείας έρχονται να υποστηρίξουν ότι συγκεκριμένοι τρόποι ζωής μπορούν να εμπεδίσουν τις συμπεριφορές διακινδύνευσης είτε πρόκειται για υψηλή είτε για χαμηλή διακινδύνευση. Οι κοινωνικές επιστήμες χρειάζονται τέτοια υποδείγματα προκειμένου να σχεδιάζονται πολιτικές παρέμβασης για τροποποίηση της ανθυγιεινής συμπεριφοράς ώστε αυτή να οδηγείται σε υγιέστερα μονοπάτια.

^α Δρ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, Εμπειρμιακός συνεργάτης Εργαστήριο Μελέτης & Προσώπησης Συμπεριφορών Υγείας & Οδοντικής Ασφάλειας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ-Κρήτης.

^β Υποψήφια Διδάκτρια, Department of International & Professional Studies, King's College University of London, London, UK, pe.soulata@kcl.ac.uk
^γ Καθ. Κοινωνικής Ψυχολογίας, ΤΕΙ-Κρήτης.

1. Εισαγωγή

Στο άσθρο αurfό θα ασχοληθούμε με την έννοια του τρόπου ζωής ως ένα μεθοδολογικό εργαλείο για τη μελέτη και πρόληψη συμπεριφορών διακονδύμενης με έμφαση στην οδική ασφάλεια, τομέας στον οποίο το μεθοδολογικό αυτό εργαλείο έχει συστηματικά χρησιμοποιηθεί δύνοντας τη δυνατότητα διδασκαλίας για τις κοινωνικές επιστήμες. Αρχικά θα επιχειρηθεί μια σύντομη ιστορική ανακόπηση της έννοιας «τρόπος ζωής», η οποία θα δώσει την ευκαιρία της ανακόπησης από τους θεμελιωτές ακό- θητης θεωρητικής αυτής έννοιας. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε εννοιολογικά τον όρο lifestyle ανατρέχοντας σε έγκυρες πηγές της διεθνούς βιβλιογραφίας προβαίνοντας βεβδώς και σε αναφο- ρές σε ερευνητικές εργασίες των συγγραφέων. Σε συνέχεια με την ιστορική ανακόπηση θα εμιαστε έτσι σε θέση να κατανοήσουμε πλήρως οσους την έννοια. Για την πιο αντικειμενική προσέγγιση της έννοιας θα εμιαστε τις βασικότερες κριτικές που έχει δεχτεί από την ακαδημα- ική κοινότητα. Μετά από αυτό, θα προχωρήσουμε στη συζήτηση για την εφαρμογή της έννοιας σε μεθοδολογικό επίπεδο. Κυρίως θα εμιαστε σε έρευνες που σχετίζονται με την έννοια της υγείας με τον τρόπο ζωής. Στη συνέχεια, θα επικεντρωθούμε στον τρόπο ζωής των νέ- ων, ως ένα σημαντικό ομίδα που έχει κινήσει το ερευνητικό ενδιαφέρον των επιστημόνων, ούχοντος εμπλοκής της σε τροχαίες συγκρούσεις, ιδιαι- τητικά για τους νέους. Αυτό θα μας δώσει το έναυσμα να προχωρήσουμε σε μια αναλυτική συζήτηση γύρω από την εφαρμογή της έννοιας στο πεδίο της παρεμβάσης ώστε να περιοριστούν οι συμπεριφορές διακονδύ- μενης υγείας και της μελέτης του ανθρώπου παράγοντα στην πρόληψη των τροχαίων δυστυχημάτων. Τέλος, καταλήγουμε σε συμπεράσματα και σε κριτικές προτάσεις για τη μελλοντική χρήση του όρου και σε εμπειρι- κές μεθοδολογικές προσεγγίσεις του τρόπου ζωής.

2. Ιστορική ανακόπηση του όρου «τρόπος ζωής»

Ο όρος «τρόπος ζωής» (lifestyle) χρησιμοποιείται σήμερα συχνά στην κοινωνική έρευνα ως εννοιολογικό εργαλείο. Υπάρχει για παράδειγμα πληθώρα επιστημονικών εργασιών που έχουν συνδέσει τον όρο με την έννοια της υγείας και των ρυθμιστικών συμπεριφορών. Παράκατω, θα

για μια προσέγγιση ανακόπησης από την ιστορία της υγείας, η οποία θα δώσει την ευκαιρία της ανακόπησης από τους θεμελιωτές ακό- θητης θεωρητικής αυτής έννοιας. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε εννοιολογικά τον όρο lifestyle ανατρέχοντας σε έγκυρες πηγές της διεθνούς βιβλιογραφίας προβαίνοντας βεβδώς και σε αναφο- ρές σε ερευνητικές εργασίες των συγγραφέων. Σε συνέχεια με την ιστορική ανακόπηση θα εμιαστε έτσι σε θέση να κατανοήσουμε πλήρως οσους την έννοια. Για την πιο αντικειμενική προσέγγιση της έννοιας θα εμιαστε τις βασικότερες κριτικές που έχει δεχτεί από την ακαδημα- ική κοινότητα. Μετά από αυτό, θα προχωρήσουμε στη συζήτηση για την εφαρμογή της έννοιας σε μεθοδολογικό επίπεδο. Κυρίως θα εμιαστε σε έρευνες που σχετίζονται με την έννοια της υγείας με τον τρόπο ζωής. Στη συνέχεια, θα επικεντρωθούμε στον τρόπο ζωής των νέ- ων, ως ένα σημαντικό ομίδα που έχει κινήσει το ερευνητικό ενδιαφέρον των επιστημόνων, ούχοντος εμπλοκής της σε τροχαίες συγκρούσεις, ιδιαι- τητικά για τους νέους. Αυτό θα μας δώσει το έναυσμα να προχωρήσουμε σε μια αναλυτική συζήτηση γύρω από την εφαρμογή της έννοιας στο πεδίο της παρεμβάσης ώστε να περιοριστούν οι συμπεριφορές διακονδύ- μενης υγείας και της μελέτης του ανθρώπου παράγοντα στην πρόληψη των τροχαίων δυστυχημάτων. Τέλος, καταλήγουμε σε συμπεράσματα και σε κριτικές προτάσεις για τη μελλοντική χρήση του όρου και σε εμπειρι- κές μεθοδολογικές προσεγγίσεις του τρόπου ζωής.

Εκείνος όμιος που συνέβαλε τα μέγιστα στη μελέτη και σύνθεση του εννοιολογικού περιεχομένου του όρου είναι ο μεταγενέστερος Michael Sobel στις αρχές της δεκαετίας του '80. Το κεντρικό επιχείρημα του So- bel απορρέει από την κακή χρήση του όρου, η οποία προέκυπτε από τη μη συστηματική του εφαρμογή. Έτσι, ο Sobel έδωσε έμφαση στην αντίπτυ- ξη του τρόπου ζωής με αναφορά στις θεμελιώδεις κοινωνιολογικές έν- νοιες, ώστε να αποφευχθεί η χρήση εννοιολογικό νόημα. Μάλιστα και ο

για μια προσέγγιση ανακόπησης από την ιστορία της υγείας, η οποία θα δώσει την ευκαιρία της ανακόπησης από τους θεμελιωτές ακό- θητης θεωρητικής αυτής έννοιας. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε εννοιολογικά τον όρο lifestyle ανατρέχοντας σε έγκυρες πηγές της διεθνούς βιβλιογραφίας προβαίνοντας βεβδώς και σε αναφο- ρές σε ερευνητικές εργασίες των συγγραφέων. Σε συνέχεια με την ιστορική ανακόπηση θα εμιαστε έτσι σε θέση να κατανοήσουμε πλήρως οσους την έννοια. Για την πιο αντικειμενική προσέγγιση της έννοιας θα εμιαστε τις βασικότερες κριτικές που έχει δεχτεί από την ακαδημα- ική κοινότητα. Μετά από αυτό, θα προχωρήσουμε στη συζήτηση για την εφαρμογή της έννοιας σε μεθοδολογικό επίπεδο. Κυρίως θα εμιαστε σε έρευνες που σχετίζονται με την έννοια της υγείας με τον τρόπο ζωής. Στη συνέχεια, θα επικεντρωθούμε στον τρόπο ζωής των νέ- ων, ως ένα σημαντικό ομίδα που έχει κινήσει το ερευνητικό ενδιαφέρον των επιστημόνων, ούχοντος εμπλοκής της σε τροχαίες συγκρούσεις, ιδιαι- τητικά για τους νέους. Αυτό θα μας δώσει το έναυσμα να προχωρήσουμε σε μια αναλυτική συζήτηση γύρω από την εφαρμογή της έννοιας στο πεδίο της παρεμβάσης ώστε να περιοριστούν οι συμπεριφορές διακονδύ- μενης υγείας και της μελέτης του ανθρώπου παράγοντα στην πρόληψη των τροχαίων δυστυχημάτων. Τέλος, καταλήγουμε σε συμπεράσματα και σε κριτικές προτάσεις για τη μελλοντική χρήση του όρου και σε εμπειρι- κές μεθοδολογικές προσεγγίσεις του τρόπου ζωής.

είναι είχε παρατηρήσει την κακή μεταχείριση του όρου μια που ο ίδιος αμφιβάλλει όρος χρησιμοποιείται από δημοσιογράφους, αρθρούς ανθρώπων, διανοητές, και κοινωνικούς επιστήμονες για να ενοηθεί διαφορετικά πράγματα. Έτσι έφτασε ο πρώτος ζωής να αναφέρεται σε όλα και να μην σπικάρει τίποτα (Sobel, 1981).

Ο Sobel, στην προσπάθειά του να διερευνήσει τον όρο ήταν αυτός που έκανε πρώτος αναφορά στη χρήση του τρόπου ζωής. Πρώτα, η «κατανάλωση» του όρου «τρόπος ζωής» σημειώθηκε στη δεκαετία του '80, αρχικά και κέρδισε μεγάλη δημοσιότητα από τους ερευνητές. Τέσσερις προτάσεις προτείνονται από την Reimer (1988) για τη μετατροπή της κοινωνικής μελέτης ως προς τη χρήση του όρου. Οι δύο πρώτοι λόγοι αφορούν τις μεταβολές στις κοινωνικές δομές που επρέεσαν στη συνέχεια να επηρεάσει ζωής των ατόμων (π.χ. βιομηχανοποίηση, δημοκρατία νέας μεσοκλάσης κ.λπ.). Οι δύο επόμενοι λόγοι αφορούν στην αντιμετώπιση της παραδοσιακής κοινωνίας απέναντι στις κοινωνικές αλλαγές. Για παράδειγμα οι ακαδημαϊκές μελέτες και ανταποδοτικές ως προς τη μετακίνηση είναι εποχή, επιπλέον τις ανθρώπινες αξίες και βέβαια τον τρόπο ζωής του ατόμου (Miles, 2000).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΖΩΗΣ

Όπως είδαμε παραπάνω, ο όρος «τρόπος ζωής» έχει υποστεί κακή μεταχείριση τόσο ακαδημαϊκά όσο και σε λαϊκό αλλά και επαγγελματικό επίπεδο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την επιστολογική σύγχυση και την αβεβαιότητα που επικρατεί τώρα σε ακαδημαϊκό επίπεδο, όπως παρατηρεί ο Chansney (1996). Μια ανάλυση παρατήρηση κάνει και ο Miles (2000). Ο οποίος επισημαίνει ότι είναι αδύνατο να προσχεθεί σε έναν ορισμό της έννοιας, εάν πρώτα δεν αναφερθεί στις έννοιες της κοινωνικής δομής και του υποκειμένου (το γνωστό ως structure-agency πρόβλημα). Ομοίως και ο Miles (2000) ξεκινάει τη θεωρητική συζήτηση γύρω από την έννοια της κοινωνικής δομής.

Ο πρώτος ζωής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτισμικές μορφές που επιμερίζεται μια κοινωνία. Όμως, κάθε τρόπος ζωής αποτελεί ένα διαφορετικό τρόπο στη χρήση συγκεκριμένων αγρών αλλά όχι απαραίτητα της κοινωνικής στασιμότητας. Σύμφωνα με τον Chaney, ορισμένες φορές η έννοια οφείλει να εξεταστεί και σε σχέση με τον τρόπο ζωής που αναφέρεται.

συγκεκριμένους χώρους και συνθήκες (Chansney, 1996). Όμως, ωστόσο, μπορεί να ασπάζεται την προσέγγιση της Reimer-Γερσόνια θεωρεί τον τρόπο ζωής ως ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα καθημερινών δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζουν την καθημερινότητα ενός ατόμου. Ο τρόπος ζωής κάθε ατόμου είναι ξεχωριστός και δεν είναι ποτέ απόλυτα όμοιος με άλλου ατόμου. Την ίδια στιγμή όμως ο τρόπος ζωής καταλαμβάνεται προς τις έννοιες του κοινού και του κοινωνικού. Με άλλα λόγια, διαλέγουμε τον τρόπο ζωής μας ανάλογα με τους ανθρώπους του περιβάλλοντός μας. Γι' αυτό ο Miles και η Reimer συμβουλεύουν τους ερευνητές να μελετούν τις διαφορές και τις ομοιότητες των ατόμων της ίδιας ομάδας παρά τις διαφορές και ομοιότητες διαφορετικών ομάδων.

Ο Berg (1994) προσεγγίζοντας επιστολογικά τον τρόπο ζωής αναφέρεται στους βιολογικούς του όρου όπως ο Hermansson και ο Hargstrom. Σύμφωνα λοιπόν με τον Hermansson η έννοια τρόπος ζωής αναφέρεται κυρίως στις πράξεις των ατόμων και η υλιστική καλλιέργεια μέσα στην οποία ζουν μπορεί να ιδωθεί ως το αποτέλεσμα των πράξεών τους. Αντίθετα η πνευματική καλλιέργεια μπορεί να ενοηθεί ως το πλαίσιο μέσα στο οποίο διαμορφώνεται η υλική διάσταση του πολιτισμού. Ο Hermansson επίσης θεωρεί ότι όλα οι νέοι άνθρωποι ανήκουν σε έναν τρόπο ζωής αλλά διαφοροποιούνται ανάλογα με τις υπο-καλλιέργειες στις οποίες ανήκουν. Έτσι για τον Hermansson οι μελέτες γύρω από τον τρόπο ζωής θα πρέπει να επικεντρώνονται στις βιολογικές διαφορές που υπάρχουν στην καθημερινή ζωή των ατόμων. Ο Hargstrom θεωρεί ότι οι διαφορές που παρατηρούνται ανάμεσα στον τρόπο ζωής των ατόμων επιπλέον κατά πολύ από την κοινωνική τους προέλευση. Επιπροσθέτως, αναφέρει ότι οι αξίες που προεβεί ο καθένας επιπέδου επίσης την επιλογή του τρόπου ζωής, οι οποίοι τρόποι ζωής στη συνέχεια μπορούν να αναζητηθούν στις γενικές υποκαλλιέργειες. Η προσέγγιση του Hargstrom είναι ευρεία και τονίζει ότι ο τρόπος ζωής δε μπορεί να ενοηθεί χωρίς τις έννοιες της κοινωνικής προέλευσης. Επομένως βάλει τον τρόπο ζωής ως μια διάσταση και ειδική αντανακλάση της κοινωνικοποίησης και της εργασιακής ζωής. Ο Berg παρατηρεί όμως πως, αν τα πράγματα είναι όπως τα περιγράφει ο Hargstrom, τότε οι διαφορετικοί τρόποι ζωής θα πρέπει να παραγουν διαφορετικά πρότυπα κοινωνικοποίησης σε σχέση με το ρόλο τους, για παράδειγμα, κατά την οδήγηση. Τέλος, αναφέροντας σε διαφορές πηγές, ο Berg προτάει να συνθέσει μια προσέγγιση μελέτης της ανθρωπότητας (Chansney, 1996). Η προσέγγιση που πρότερου, τη δομή της ανθρωπότητας το άτομο. Σε δομικό επίπεδο, που είναι και το υλιστικό πλαίσιο της ανθρωπότητας, στις συγκεκριμένες μεταξύ χω-

σών, θρησκευτών και κοινωνιών. Το επίπεδο της θέσης χρησιμοποιείται όταν μελετώνται οι διαφορές μεταξύ των κοινωνικών τάξεων, μεταξύ των δύο φύλων, οι ηλικιακές διαφορές κλπ. Τέλος, το κατώτερο επίπεδο, δηλαδή το άτομο, χρησιμοποιείται όταν η μελέτη επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα ανταλλάσσουν την πραγματικότητα, τον τρόπο που βιώνουν την πραγματικότητα και τη ζωή, τον τρόπο που εκφράζονται και τις σχέσεις τους με τους άλλους ανθρώπους. Σύμφωνα με τον Berg μόνο το τελευταίο επίπεδο θα μπορούσε να ονομαστεί lifestyle.

4. ΚΟΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΖΩΗΣ

Όπως κάθε θεωρητική έννοια, έτσι και το lifestyle, δε σιδήθηκε άμεσα γενικά από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Στο σημείο αυτό θα επικεντρωθούμε στην πιο ουσιαστική και ενδιαφέρουσα κριτική, αυτή που διεκδίκησε πρώτα η υιοθετή με τον αγγλικό όρο «victim-blaming», δηλαδή το να κατηγορεί κανείς το άτομο-θύμα για τις επιλογές του. Όπως σημειώνει η Thorogood (1982), σε ένα κεφάλαιο για τη συμβολή της κοινωνιολογίας στην επανεξέταση της υγείας, η έννοια του τρόπου ζωής έχει κατηγορηθεί ότι επικεντρώνεται στο άτομο και όχι στο σύνολο. Δηλαδή αναζητά τις προσωπικές επιλογές ενός ατόμου, κάνοντας όμως το λάθος να μην αναγνωρίζει κανέναν το μέρος των επιλογών ενός ανθρώπου. Έτσι άνθρωποι που προέρχονται από μειονοτικές ομάδες, ή τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες επιλογής με ανθρώπους που είναι σε πιο ευνοημένες θέσεις (Thorogood, 1982). Κάποια από τα κλασικά παραδείγματα της συγκεκριμένης κριτικής μπορεί να αναφέρονται στο κάπνισμα, τη διατροφή και τη φυσική άσκηση. Λέμε για παράδειγμα ότι ένα άτομο από την εργατική τάξη έχει υποβληθεί έναν τρόπο ζωής διακινδυνευμένος όταν καπνίζει 15-20 τσιγάρα καθημερινά, προτιμά να γευματίζει ανεργουσία (fast food) και δεν ακολουθεί κάποιο πρόγραμμα γυμναστικής. Στο παράδειγμα αυτό όμως, η έννοια lifestyle θεωρείται ότι δε λαμβάνει υπόψη τους ευρύτερους κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες που οδηγούν το άτομο να κάνει αυτές τις επιλογές. Δηλαδή οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις δεν μπορούν, στο δικό κάπνισμα, να καλύψουν οικονομικά τις απαιτήσεις ενός υγιούς lifestyle, όπως π.χ. την αγορά βιολογικών προϊόντων, για παράδειγμα, φρούτα και λαχανικά αντί την αγορά φθηνών και κακής ποιότητας φρούτων, κρέατος κλπ. Παρόμοια, μπορεί να υπερασπίσει κάποιος

ότις καθηγητής, στο άρθρο του για την επιρροή των κοινωνικών παραγόντων στην εμφάνιση καρδιοαγγειακών. Τονίζει μάλιστα την εμμονή των κλασικών υπηρεσιών υγείας στον τρόπο ζωής και τη συστηματική υποτίμηση των κοινωνικών παραγόντων στην υγεία και στην ασθένεια. Στο άρθρο του εξηγεί πως συστηματικές προσπάθειες από μερίδα ακαδημαϊκών έφευγε το «τέλος του τρόπου ζωής» (Raphael, 2002).

Ενώ όμως είναι ενδιαφέρουσα η πολιμική που αναπτύσσει τόσο ο Raphael όσο και η Thorogood –όπως και πάθος άλλα κοινωνικοί επιστήμονες– θα πρέπει να εντάξουμε αυτή την κριτική μέσα στις κοινωνικο-οικονομικές ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η Ελλάδα. Η κριτική του lifestyle αλλά και η ίδια η έννοια του lifestyle αναπτύχθηκε μέσα σε δυτικές αναπτυγμένες κοινωνίες, όπου οι συνθήκες ζωής είναι πολύ διαφορετικές, όπως όταν αναφέρεται στα διαφορετικά προβλήματα της δημόσιας υγείας ανάμεσα στις καταπολεμημένες και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αναφερόμενος συγκεκριμένα στον Κορτικό αγροτικό πληθυσμό, διερωτάται πώς είναι δυνατόν άνθρωποι που έχουν ένα ιδιαίτερα ολιγαρχικό τρόπο ζωής, να σημειώνουν μεγαλύτερο προσδόκιμο επιβίωσης από τους αντίστοιχους καταναλωτικούς πληθυσμούς (Powles, 2002). Ενώ αναφέρεται επίσης στην διατροφή, και η απάντηση θα μπορούσε να αφορά στην ποιότητα της διατροφής, και η απάντηση θα μπορούσε να αφορά στην ποιότητα της μεσογειακής διατροφής, ωστόσο το εργατήμα του Powles μπορεί να εγείρει μια σύζητηση για τη διαφορετικότητα του όρου τρόπος ζωής ανάμεσα σε κοινωνίες με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Καταργώντας, θέλουμε να προτείνουμε ότι η διαφορετικότητα της ελληνικής κοινότητας αφήνει τα περιθώρια αποτελεσματικής χρήσης της έννοιας «τρόπος ζωής» σε έρευνες με πληθυσμό από τον ελληνικό χώρο.

Στην κατεύθυνση αυτή, προσφάτως, έγιναν και στη χώρα μας δύο αξιόλογες έρευνες (για επιδημιολογική και μια κλινική), για την αναζήτηση στη κάποια ενδεχόμενη σχέση ενός συγκεκριμένου τρόπου ζωής –του αναγνωριστικού, με στοιχεία προστάτες για υποθέτηση συμπεριφορών υγείας (διατροφή, άσκηση, υγιεινή, χαλάρωση και ικανοποίηση από την ζωή). Οι έρευνες αυτές (Chiloulakis et al. 2002; Sarti et al. 2005) τεκμηριώσαν ότι οι εκδηλωόμενα, τα άτομα δηλαδή που είναι φορείς της κουλτούρας της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας έχουν αυξημένες πιθανότητες να διατηρούνται υγιεινά (ναρκωτικά), να απολαμβάνουν καθημερινές στιγμές κατανάλωσης ήρεμης, να είναι περισσότερο αισιόδοξοι για την ζωή (positivistic), να έχουν καλύτερη ψυχοκίνηση τρόπο ζωής συγκριτικά με τους άλλους. Παρόμοια, μπορεί να υπερασπίσει κάποιος

σους ήταν σε πιο ικανοποιητικά επίπεδα από την υγεία των στόμων που ακολουθούν ένα διαφορετικό τρόπο ζωής.

5. Εφαρμογές - Χρησιμότητα

Στη συνέχεια θα συζητήσουμε τη χρήση του lifestyle στην κοινωνική εργασία και μετά από αυτό θα αναφερθούμε σε εμπέδους δημοσιευμένες επιστημονικές μελέτες για την εφαρμογή της έννοιας σε εμπειρικό επίπεδο.

Ο Διπλόσος ζωής έχει χρησιμοποιηθεί ως έννοια στις μελέτες που αποπαι στην έρευνα αγοράς. Για παράδειγμα σε μια επιστημονική έρευνα στη Με. Βρετανία, διάρκειας 10 χρόνων, με τη χρήση του lifestyle επιλεγείναι να βρεθούν οι καταναλωτικές τάσεις των νοικοκυριών και μορφοποιήθηκαν αποφάσεων από νέους και γυναίκες σε σχέση με τον τρόπο ζωής. Οι βιωματικές ενότητες που μελετήθηκαν στο παράδειγμα μας, περιλαμβάνουν: τα άτομα, τους οικογενειακούς πόρους, τις δαπάνες του νοικοκυριού, την αποταμίευση, τις εισφορές σε ασφαλιστικά ταμεία, τις επενδύσεις, όπως και τον τρόπο ζωής των νέων και των έγγαμων γυναικών που διαμένουν σε δημόσιες οικογενειακών αποφόσεων (Chaney, 1996). Έτσι φαίνεται ότι οι γυναίκες παραμένουν για περισσότερα χρόνια στην εκπαίδευση/παιδείας απασχόλησης (full time). Παρά το γεγονός επίσης ότι οι γυναίκες οι γυναίκες μπαίνουν περίπου στην ίδια ηλικία στην παραγενόμενη διαδικασία, οι άνδρες κατακτούν δουλειές με υψηλότερο κοινωνικό επίπεδο και κερδίζουν περισσότερα χρήματα. Η χρησιμότητα του παρόντος που εμφανίζονται ανάμεσα στα δύο φύλα σχετίζονται με ζητήματα κουλτούρας παρά προσωπικά χαρακτηριστικά του δείγματος που μελετήθηκε.

Τέλος, η ανάλυση που τρέχου ζωής δεν μπορεί να είναι μια στατική κατηγοριοποίηση αλλά επείγει να επικεντρώνεται στις κοινωνικές τάσεις, όπως αυτές εμφανίζονται στις δομικές μεταβολές αλλά και στις στάσεις των ατόμων. Κάτι ανάλογο αφορά και σε μελέτες στο χώρο της υγείας, κοινωνικές έρευνες για τη διατροφή, για παράδειγμα, έχουν δείξει ότι οι στάσεις της καλλιέργειας μιας πληθυσμιακής ομάδας μπορεί να διαμορφώσουν τις στάσεις και συμπεριφορές της απέναντι στην διατροφή. Σε αυτό είναι χρήσιμες να τονιστούν τα συμπεράσματα των έρευνών

υγείας που ελήφθησαν, είτε αυτές αφορούν την καλλιέργεια, το έθνος, την ηλικία, το φύλο κλπ. Αυτός είναι εξάλλου και ο λόγος που οι μελέτες που αφορούν στον τρόπο ζωής δεν μπορούν να αποτελούν μια απλή μελέτη δεδομένων πάνω στις συνήθειες και προτιμήσεις ενός δείγματος αλλά γίνεται πιο πολύπλοκη διαδικασία των κοινωνικών τάσεων που στο ευρύτερο κοινωνικο-πολιτισμικό πλαίσιο (Chaney, 1996). Έτσι η κοινωνική δεν μπορεί αλλά να παρουσιάζει αποτελέσματα για τις διαφορετικές διατροφές, στη διάθεση του ελεύθερου χρόνου κλπ, αλλά πρέπει να αναγνωρίζεται και να καταγράφεται τη σημασία αυτών των αλλαγών ή να σχετίζονται με την κουλτούρα του δείγματος. Η προοπτική αυτή, που παρουσιάζεται από τον Chaney, έρχεται να εξηγήσει γιατί η έννοια του lifestyle ζωής δε μπορεί να θεωρηθεί ότι παράγει κοινωνικές επιπτώσεις που αφορούν στην κατεύθυνση αυτή, κοινωνικές έρευνες που σχετίζονται με τον τρόπο ζωής με μεταβλητές όπως η οικογενειακή συμπεριφορά, μεσο-κοινωνική, ή και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, δε μπορούν να ανυψώσουν κουλτούρες μέσα στις οποίες ανταρδίζονται αυτά τα φαινόμενα. Η κοινωνική βιβλιογραφία μπορούμε να βρούμε δεκάδες κοινωνικές έρευνες/δημιουργικές αναφορές στον όρο τρόπο ζωής. Εδώ θα αναφερθούμε σε συγκεκριμένες σύγχρονες μελέτες στον τρόπο ζωής σε σχέση με την πρόληψη και την υγεία και τη βία στο ζευγάρι.

Οι έρευνες θα προβούμε σε μια συγκεκριμένη μελέτη Αμερικανών και Βρετανών εργαζομένων όπου εξετάζεται η έννοια του υγιούς τρόπου ζωής και της κοινωνικής ιδεολογίας σε τρεις χώρες: τη Δευκορωσία, την Ουκρανία και τη Γαλλία. Οι πολιτικές ανακαταστάσεις στις πρώην κομμουνιστικές χώρες έχουν δημιουργήσει δύο διαφορετικά πολιτικά μονοτέλα: τη δημοκρατική την αποκλιση. Έτσι έχουν επηρεαστεί οι πρακτικές που αφορούν στην υγεία, που ακολουθούν ανάλογα πρότυπα, δημοκρατικά ή αποκλιση, σύμφωνα με τους συγγραφείς. Τα πιο αποκλιση και αποκλιση εξακολουθούν να βιώνουν την κοινωνική ηθική κρίση, ενώ οι χώρες που υιοθέτησαν τα κοινωνικά δυτικά πρότυπα δημοκρατικής διακυβέρνησης, αναχίτησαν την κρίση των ηθικών αξιών. Με αυτή τη θεωρητική υπόθεση, οι ερευνητές προσχωρούν σε μια μεγάλη μελέτη (n = 8406) με τη χρήση ατομικών συνεντεύξεων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι που ήταν ενόπια στην επαναφορά των κομμουνιστικού και δημοκρατικού βίαιων λιγότερο ριζοκινδύνους πρότυπα ζωής και σημείωναν ανώτερες υγιεινές μεγαλύτερους δείκτες αποκατάστασης της υγείας, από τους νοσταλγούς του κομμουνισμού. (Kawachi et al., 2006). Σημειάται έχει επίσης να δοθεί πως, ενώ οι εργαζόμενοι στην υγεία, ο τρόπος ζωής τους επηρεάζουν στο επίπεδο υγείας τους.

6. Νέοι – Τρόπος ζωής – συμπεριφορά διακινδύνευσης

Τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά της εφηβείας και οι ιδιαιτερότητες της κοινωνικής μετάβασης προς την ενηλικίωση χηρίζουν ειδικής μπειας σε μια βιολογική αναοκόπηση για τη συμπεριφορά διακινδύνευσης σε σχέση με τον τρόπο ζωής. Υπάρχουν κυρίως έξι μπερες κοινωνιολογικές απεφορές στον τρόπο ζωής των νέων, όπως παρατηρεί ο Miles (2000), ενώ κυριότερα έχει δοθεί έμφαση στις νεανικές κουατούρες και υποκουατούρες. Ο Miles τοποθετεί τη συζήτηση γύρω από τον τρόπο ζωής των νέων μέσα στις σύγχρονες κοινωνικο-πολιτικές συνθήκες που διαμορφώνονται ως αποτέλεσμα της τεγοκομιτοποίησης στην εποχή της πληροφορίας. Με αυτή τη λογική, ισχυρισμοί για μια κοινή κουατούρα που ένα εθνικό σύνολο μοιράζεται, μάλλον δεν είναι δόκιμα. Αντίθετα, οι νέες διαμορφώνουν τους τρόπους ζωής τους με έναν ιδιαίτερα δημοσυργικό τρόπο ο οποίος τους επιτρέπει να ανακαλύψουν νέες πιθανότητες για μια δημοσυργική συνέχεια η οποία γεννιεται ανέμεσα στο τι θεωρείται «παράδοτικό» και τι «νεοεργατικό». Έτσι ο τρόπος ζωής θεωρείται ως η κουατούρα που βιώθηκε, η οποία λειτουργεί, συγχρόνως, κομφορμιστικά και δημιουργικά. Από την άλλη, ο τρόπος ζωής αποτελεί μια μορφή της ανεξέλεγκτης διαδικασίας διαμόρφωσης ταυτότητας, μέσω της οποίας οι νέες αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως αυτόνομους πολιτισμικούς φενοτύπους. Ακόμη, έχει σημασία να δοουμε τον τρόπο ζωής των νέων ως ένα δημιουργικό πεδίο βίωσης της κουατούρας τους. Αντίθετα ο τρόπος ζωής των νέων υπόκειται σε διαρκείς μεταβολές (Miles, 2000).

Η διάδοση του «σπρίκιν» παίζει σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής, ιδιαίτερα για το νέο άνθρωπο όπου η επιρροή των συνομηλίκων και φίλων έχει βαρύνουσα σημασία. Η συμμετοχή σε μια ομάδα αλληλεπιδρά με τον κοινωνικό ρόλο και τις κοινωνικές νόρμες έτσι ώστε διαμορφώνονται οι κοινωνικές επιμορές για το άτομο, οι οποίες στη συνέχεια εκφράζονται με τις εσωτερικές και εξωτερικές αξίες, συμφωνα με το μπετόλο του Miegel (1990). Οι εξωτερικές αξίες απορουν στις υλικές αξίες (ενδιαφέροντα και πράξεις) και στις αισθητικές αξίες (γούστο, στυλ). Οι εσωτερικές αξίες, κατά τον Miegel, απορουν στις ηθικές αξίες (αρχές και ηθικές πράξεις) και στις μεταφυσικές αξίες (πνευματικές, ηθιολογικές, τοποθετικές).

Ο Miles αναφέρεται επίσης σε μία άλλη εφευρέση του Miegel με τον τίτλο «αυτοπροσώπως» που αφορά τη σχέση με την υιοθέτηση της συμπεριφοράς διακινδύνευσης. Ένα από τα πλέον σημαντικά σημεία της εφευρέσης αυτής αφορά στο ότι ο τρόπος ζωής είναι μαζί και δημιουργικός και κομφορμιστικός. Δηλαδή, ενώ υπόκειται σε διαρκείς μεταβολές, προσαρμόζεται στις βιολογικές δυναμικές της ομάδας. Επίσης ο τρόπος ζωής παίζει βασικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας ενός νεαρού ατόμου. Μέσα σε αυτή τη διαδικασία το άτομο αναλαμβάνεται τη θέση που ως αυτόνομος φορέας της πολιτισμικής του ταυτότητας. Με αυτή τη λογική ο τρόπος ζωής είναι εν μέρει ένα συλλογικό φαινόμενο, αλλά βιώνεται και σε ατομικό επίπεδο μεμονωμένα από τον καθένα. Γι' αυτό εξάγεται παρατηρείται και η μεταβολή του τρόπου ζωής του νέου η οποία κινδυνεύει από την ατομική πρωτοβουλία της ένταξης σε μια διαφορετική κοινωνική ομάδα.

7. Η εφαρμογή της έννοιας του τρόπου ζωής στη συμπεριφορά διακινδύνευσης κατά την οδήγηση

Ο τρόπος ζωής παραπάνω, τα νεαρά άτομα είναι πιο πιθανό να βιώνουν συμπεριφορές διακινδύνευσης σε σχέση με την υγεία και την ασφάλειά τους. Κάτι ανάλογο παρατηρείται και στον τομέα της οδικής ασφάλειας. Πλήθος μελετών έχουν δείξει ότι η ριψοκίνδυνη οδήγηση παρατηρείται συχνότερα σε άτομα νεαρής ηλικίας. Οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις του φαινομένου έχουν καταλήξει σε αξιόματα υποδείγματα τόσο των διαφορετικών τρόπων ζωής όσο και της ικανότητάς τους να προβάλλουν συμπεριφορές υψηλής και χαμηλής διακινδύνευσης. Παρ' όλα αυτά μπορεί να θεωρηθεί πως μόνο οι νέες είναι εκείνα που προκαλούν τα διαφορετικά συμπεριφορικά τους. Αντίθετα, εφευρέσεις που υποστηρίζουν την πολιτισμική διάδοση της έννοιας lifestyle στον ελληνικό χώρο, οι Chliaoutakis et al., (1999) ανέδειξαν ενδιαφέροντα ευρήματα σε ότι αφορά από δημοσεύτητες νεαρούς μελέτες, όπως: «Accident Analysis and Prevention in young drivers».

Το 1999 δημοσεύτησε μια επιστημονική μελέτη με τίτλο «Accident Analysis and Prevention in young drivers» που έδειξε ότι οι νεαροί οδηγοί έχουν υψηλότερο ποσοστό ατυχημάτων σε σχέση με τους ηλικιωμένους οδηγούς.

σης (Chiliasoulakis et al., 1999). Οι Chiliasoulakis et al., χρησιμοποίησαν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα πλήθους 241 ατόμων ηλικίας 18-24 ετών και με τη χρήση ερωτηματολογίου συνέλεξαν στοιχεία για τον τρόπο ζωής σε σχέση με τη διακινδυνευμένη οδήγηση. Πριν προχωρήσουμε παρακάτω, έχει σημασία να δοούμε την εφαρμογή της έννοιας lifestyle στη συγκεκριμένη έρευνα. Δέκα παράγοντες προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων που αντιπροσώπησαν σε δέκα αντίστοιχους τρόπους ζωής των νέων: 1) *κουλτούρα*, 2) *αθλητική δραστηριότητα*, 3) *αισθητική*, 4) *εξάρτηση από το αυτοκίνητο*, 5) *χρήση αλκοόλ και κάπνισμα*, 6) *ενδιαφέρον για τα δημόσια ζητήματα*, 7) *τρόπος διασκέδασης*, 8) *επιθετική συμπεριφορά*, 9) *δραστηριότητες* και 10) *οδήγηση ως χόμπι*.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν, έδειξαν ότι οι τα νεαρά άτομα των οποίων ο τρόπος ζωής περιλαμβάνει την καταπόνηση ανωμαλειωμάτων ποτών και την οδήγηση για προσωπική τέχνη, οδήγηση χωρίς προσοχή, διέτρεχαν τον μεγαλύτερο κίνδυνο να εμπλακούν σε τροχαία σύγκρουση. Αντίθετα, οι νέοι άνθρωποι που προσλάμβαναν τον πολλαπλό ως πρώτη προτεραιότητα στη ζωή τους διέτρεχαν χαμηλά κίνδυνο αυτο-μηχανής σύγκρουσης. Ένα ακόμα ενδιαφέρον εύρημα της συγκεκριμένης έρευνας αφορά στην θρησκευτικότητα των νέων. Βρέθηκε λοιπόν ότι όσοι με το ένα ή τον άλλο τρόπο οι νέοι ακολουθούν έναν τρόπο ζωής που βασισμένο με την κουλτούρα της Ορθόδοξης Εκκλησίας, μειώνονται οι πιθανότητες εμπλοκής σε τροχαία σύγκρουση. Τέλος, έχει σημασία να τονιστούμε πως η μελέτη αυτή, σε αρμονία με τη διεθνή βιβλιογραφία (Miller, 1984), έλαβε υπόψη τους κοινωνικούς παράγοντες που διαμορφώνουν τον τρόπο ζωής, αφού αναζήτησε το κοινωνικο-δημογραφικό πλαίσιο των ερωτώμενων.

Αργότερα, οι Chiliasoulakis et al., (2000), επιχείρησαν να μοντελοποιήσουν τους παράγοντες που σχετίζονται με τη μηλοκινδυνή συμπεριφορά της μη-χρήστης ζώνης ασφαλείας από τους οδηγούς. Έτσι σε μια άλλη μελέτη χρησιμοποίησαν το ίδιο ηλικιακό εύρος σε δείγμα 200 οδηγών με σκοπό τη διερεύνηση και τον καθορισμό της σχέσης μεταξύ της στάσης και τελικά της συμπεριφοράς των οδηγών ως προς τη χρήση ζώνης ασφαλείας. Συγκεκριμένα, η έρευνα αποσκοπούσε στην καταγραφή της χρήσης ζώνης κατά τη διάρκεια της οδήγησης από τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Το μοντέλο που προέκυψε μέσα από τις αναλύσεις αποκάλυψε και τους παράγοντες που σχετίζονται θετικά με τη χρήση ζώνης, όπως ηλικία, η αυτοπροστασία και η νομιμοποίηση. Αντίθετα, ο παράγοντας της έλλειψης άσκησης κατά τη χρήση ζώνης σχετίζονταν αρνητικά με τη χρήση ζώνης ασφαλείας. Η εν λόγω έρευνα έδειξε ότι

επιφέρει την αίσθηση να υποδειχθούν ένα παμοικνόμενα φηγητικό τρόπο ο οποίος περιλαμβάνει τη χρήση οδήγησης και την αποφυγή χρήσης ζώνης ασφαλείας. Επιμοδεύσαν μια ποσοτική μελέτη αντιπροσωπευτικού δείγματος από νεαρά άτομα, ηλικίας από 18 έως 24 χρόνων. Ο σκοπός της έρευνας ήταν η συσχέτιση της επιθετικότητας κατά την οδήγηση με την εμπλοκή σε τροχαία συμβάν. Τα ερευνητικά αποτελέσματα έδειξαν ότι οι κίβροι παράγοντες σχετίζονται με την επιθετική οδήγητική συμπεριφορά οι παραβιάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας και ο εκνευρισμός κατά τη διάρκεια της οδήγησης. Η έρευνα έδειξε ακόμα ότι το να οδηγεί κανείς τη διάρκεια για ευχαρίστηση και όχι με συγκεκριμένο σκοπό και προοπτική, και ο εκνευρισμός είναι παράγοντες που μπορούν να προβλέψουν εμπλοκή σε τροχαία σύγκρουση. Επίσης βρέθηκε ότι οι νεαρότερες ηλικίες συρρέουν να οδηγούν με την εμπλοκή σε τροχαίες συγκρούσεις (Chiliasoulakis et al., 2002). Η αξία της έρευνας έγκειται στα παρακάτω: α) *σημασία να συμβάλει στην κάλυψη ενός σημαντικού θέματος στη διεθνή βιβλιογραφία*, όπως έχουν επισημάνει και άλλοι ένοιοι ερευνητές (βλ. παραρτήματα) β) *μπορεί να αποτελέσει την αρχή για συστηματική μελέτη θέματος που μερίζοντες θέματος για την ελληνική δημόσια υγεία γ) μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση κατάλληλων προληπτικών μέτρων για την αποφυγή του φαινομένου των τροχαίων ατυχημάτων, και δ) δίνει έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα ως αυτή πρκαλητής τροχαίων ατυχημάτων, πράγμα το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στη διεθνή βιβλιογραφία.*

Κάθε ομάδα των ερευνητών εστίασαν το κενό που υπήρχε στη βιβλιογραφία σε ό,τι αφορά έρευνες για τα οδικά τροχαία ατυχήματα με σκοπό μεσογειακό πληθυσμό. Μάλιστα οι Bina και άλλοι, του έκαναν αυστηρή παρατήρηση, αναφέρονται μόνο σε μια έρευνα με μεσογειακό πληθυσμό, την Chiliasoulakis et al. (1999). Η μελέτη των Bina κ.α. με τη χρήση ερωτηματολογίου διεξήχθη στην Ιταλία με ένα δείγμα περίπου 1000 ανθρώπων, ηλικίας 14-17 ετών (Bina et al., 2005). Ο σκοπός της έρευνας ήταν η ανάλυση της εμπλοκής σε αυτοκινδυνή οδήγηση με τον τρόπο ζωής, άλλες ψυχοκινδυνές συμπεριφορές σχετικά με την υγεία, και τις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου. Συμπεραίνουμε με τους Bina και άλλους, βρέθηκε ότι μεγάλο ποσοστό νεαρών ηλικιωμένων, αυτοκίνητα οδηγούν ένα παλιό συχνά υπερβαίνουν τα όρια ασφαλείας, δεν χρησιμοποιούν τις απαραίτητες ασφαλείες. Τα ερευνητικά αποτελέσματα έδειξαν ότι η ίδια έρευνα έδειξε ότι οι νεαροί άνθρωποι που οδηγούν

σκόλια της οδικής ασφάλειας, οι ερευνητές αναζήτησαν την αποτελεσματικότητα του στα παιδιά (Zeebly & Wallace, 2003). Για την παρεμβαστική τους εφημέριον τον αγγλικό όρο «adulthood» που υμνωσεται τη διασκόλια σε συνδυασμό με τη διασκόλια. Τα αποτελέσματα αυτού του έρευνας ήταν ότι η διασκόλια δε σπρωκίθηκε σε βάθος χρόνου ήτοι αποθαρυντικά. Καμιά μεταβολή δε σημειώθηκε σε βάθος χρόνου στις γνώσεις και στις στάσεις των μικρών παιδιών για την οδική ασφάλεια. Τα ευρήματα αυτά έρχονται να επιβεβαιώσουν πως αποσοφιστικά είναι απαιδευτικές παρεμβάσεις, δεν θα καρποφορήσουν, ούτε κι αν όμως χρησιμοποιηθούν εκπαιδευτικά μέσα, όπως το συγκεκριμένο βίντεο. Αντίθετα οι παρεμβάσεις προαγωγής υγείας θα πρέπει να λαμβάνουν είσοδο υπόψη τον τρόπο ζωής του πληθυσμού-στόχου και τους κοινωνικούς-πολιτισμικούς παράγοντες που ωθούν το άτομο/ομάδα να αλλάξει τον εκάστοτε τρόπο ζωής. Η συζήτηση έτσι έρχεται στους δομικούς κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες που συντηρούν το φαινόμενο της διακινδυνευμένης οδήγησης, προτιμώντας στις νεαρές ηλικίες.

9. Αξιοπρόδεκτες παρατηρήσεις από την εφαρμογή του υποδείγματος τρόπου ζωής

Οι έρευνες θέλουμε να επιβεβαιώσουμε τη συζήτηση γύρω από την εφαρμογή της οδικής ασφάλειας, θα πρέπει να στραφούμε στη θεωρητική επεξεργασία του θέματος. Ο Σουκίττος επιστήμονας Berg στις μελέτες του για την οδήγηση συμπεριφορά σε σχέση με τον τρόπο ζωής των νέων χρησιμοποιεί μια σειρά από έννοιες που επηρεάζουν την επαγωγή ενός τρόπου ζωής. Οι κοινωνικές αξίες, οι κοινωνικές νόρμες, ο κοινωνικός ρόλος, η κοινωνική επιρροή και η συμμετοχή σε μια ομάδα στόχων έρχονται να δημιουργήσουν ένα μοντέλο τρόπου ζωής, που πρώτος πρότεινε ο Allgeier το 1990 και το επεξεργάστηκε θεωρητικά στη συνέχεια ο Berg. Σύμφωνα με αυτό, οι αξίες και οι στάσεις του ατόμου επηρεάζουν τη σκέψη και τη δράση του, όπως και το να είναι μέλος μιας συγκεκριμένης ομάδας επηρεάζει τον κοινωνικό ρόλο που υφίσταται μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο. Με το να ανήκει κάποιος σε μια ομάδα, υφίσταται με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο τις κυρίαρχες νόρμες της ομάδας. Έτσι οι έννοιες της νόρμης, του ρόλου και της συμμετοχής σε μια ομάδα επηρεάζουν διαρκώς στην επιλογή των νέων και όχι μόνο και βέβαια οι τρεις αυτές έννοιες αλληλεπηρεάζονται μεταξύ τους. Τέλος, οι έννοιες αυτές επηρεάζονται

επηρεάζουν στον τρόπο ζωής, δείχνουν να μεταβάλλονται όταν το άτομο αλλάζει τις κοινωνικές ομάδες στις οποίες είναι μέλος. Ανά, όταν αλλάξουμε κοινωνική ομάδα, αλλάζουμε και αξίες, στάσεις και ρόλο, επομένως επηρεάζονται τελικά και ο τρόπος ζωής (Berg, 1994).

Με βάση λοιπόν το παραπάνω θεωρητικό μοντέλο ορισμένοι ερευνητές (Berg 1994; Chlissoulakis et al 1999; 2005; Τζαμαλάκιου και συν. 2005) επιχειρούν να αναζητήσουν τη σχέση – αν υπάρχει – ανάμεσα στην κίνηση τροχιάς συγκρούσεως και τον τρόπο ζωής. Συνδυάζουν τις οδοιπορίες των οδοιπορτών ερευνητικών δεδομένων. Οι οδοιπορίες των ερευνητικών οδοιπορτών έδειξαν ότι οι άντρες είναι αυτοί που κινούνται στις ομάδες υψηλής διακινδυνεύσεως προκλήσεως τροχαίων ατυχημάτων. Έτσι οι προτιμήσεις πρόδηλης θα πρέπει να στοχεύουν στην οδήγηση με ασφάλεια. Στις ομάδες υψηλής διακινδυνεύσεως, όπως αυτές που κινούνται με ασφάλεια, οι άντρες είναι αυτοί που κινούνται με ασφάλεια. Αυτό σημαίνει ότι εκτελούνται εύκολα για τα λάθη των οδοιπορτών ή μελών, μεταχειρίζονται τα αυτοκίνητά τους ως μέσα επίβλεψης παρά μεταφορές, οδηγούν χωρίς σαφή προορισμό αλλά απλά για την ευχαρίστησή τους, αναπτύσσουν μεγάλες τοχύτητες χωρίς την ανάλογη προσοχή (Berg 1994). Επιπλέον, στις ομάδες υψηλής διακινδυνεύσεως, άντρες και οι οδοιπορτές που συμπεριφέρονταν επιθετικά (Berg 1994; Chlissoulakis et al, 2002). Έτσι για παράδειγμα, οι νέοι οδοιπορτές θεωρούν ότι διακινδυνεύουν καλύτερη ανδρεία και οδήγηση ικανότητα από τους μεγαλύτερους σε ηλικία οδοιπορτές. Υπερεκτιμούν με αυτό τον τρόπο τις δυνατότητές τους. Αυτό έρχεται να γίνει ακόμα πιο ανησυχητικό, στην έρευνα του Berg, όταν δει κανείς ότι οι νέοι θεωρούν ανόμοιο να εμπλακούν σε αυτοκινητική σύγκρουση και έτσι οι μηχανισμοί αυτοπροστασίας και η αποτροπή της ασφάλειας εκπέμπουν ακόμα περισσότερο. Τα αποτελέσματα όμως αυτά δε σημαίνουν ότι όλοι οι άνθρωποι μπορούν να θεωρούνται ως ομάδες υψηλής διακινδυνεύσεως. Πρέπει αντίθετα οι ερευνητές να σχεδιάζουν εκλεπτυσμένες μελέτες στην ανωνυμία και κατανομή των ομάδων υψηλής διακινδυνεύσεως αντί να προσβιβάζουν σε λανθασμένες γενικεύσεις.

Για τα άτομα που ανήκουν στις λεγόμενες ομάδες υψηλής διακινδυνεύσεως, η οδήγηση μοιάζει να αποτελεί μια ξεχωριστή εμπειρία στην καθημερινότητά τους. Με αυτή τη λογική, είναι σημαντικό γιατί οι νέοι οδοιπορτές κινούνται και φορά ότι να να οδηγούν με ασφάλεια. Ο στόχος είναι διασκέδαση. Άλλοι, που ανήκουν σε ομάδες χαμηλής διακινδυνεύσεως, εκτιμούν την ασφάλεια ως τον κύριο λόγο της οδήγησής τους. Έτσι η οδήγηση η διακινδυνεύση είναι διαφορετική και πρέπει να αντιμετωπίζεται διαφορετικά.

δικαιδνευσης. Τους αφεσει να παρακολουθουν ταινίες και να διαβά-
ζουν βιβλία, μια που απτεχει ν' αυτούς σημαντικό ψυχολογικό μέσο.
Δεν απορρίπτουν έργα με δυσκόλα νοήματα και μάλλον δείχνουν να τα
προτιμούν. Όμως υπάρχει μια ομοιότητα σε ζητήματα κωλυτούρας ανό-
μερα στις δύο ομάδες, και αυτή αφορά στις μουσικές προτιμήσεις. Εκεί
οι διαφορές είναι ανεπίσητες και δύσκολο να καταγραφούν.

Όταν η συζήτηση έρχεται στις ηθικές αξίες, σημειώνονται και πάλι με-
γάλες διαφορές μεταξύ των ομάδων και μάλιστα μεταξύ των στόμων που
ανήκουν στην ομάδα υψηλής δικαιδνευσης. Κατ' αρχάς το άτρομα της
ομάδας, που εμφανίζεται να εμπλέκονται σε δικαιδνευμένη οδηγική
συμπεριφορά, βρίσκουν δύσκολο το να ορίσουν με σαφήνεια τα ηθικά
σφάλματα τους, ενώ το άτρομα της αντίθετης ομάδας δεν φαίνεται να συμπε-
ρουν με την κατά συνθήκη ηθική που εμφανίζουν οι πρώτοι. Έτσι η ομά-
δα υψηλής δικαιδνευσης αποδέχεται ηθικά την καταπόνηση αλκοόλ σε
συνδυασμό με την οδηγηση, ενώ οι χαμηλής δικαιδνευσης το βρίσκουν
απορρόδετο. Το κοινό τους χαρακτηριστικό ωστόσο είναι ότι και οι μιν
και οι δε οδηγούν με γρήγορες ταχύτητες και παραβιάζουν τους κανονι-
σμούς. Ενώ λοιπόν συμφωνούν στην προοπητική πιο αυστηρών προοπημών
για το αλκοόλ κατά την οδηγηση, ωστόσο η διαφορά είναι στην ηθική
εκποήηση του θέματος: αυτοί που ανήκουν στις ομάδες χαμηλής δικαι-
δνευσης αναγνωρίζουν ότι δεν είναι σωστό να οδηγούν υπό την επηρέα
των αλκοόλ. Ακόμα, τα άτρομα της ομάδας χαμηλής δικαιδνευσης το
βρίσκουν εύκολο να κατονομάσουν τους παραβάτες του Κ.Ο.Κ. Έχουν
επίγνωση ότι οι άτροες είναι πιο συχνά οι παραβάτες, ενώ η αντίθετη
ομάδα δείχνει να μην υποψιάζεται τα χαρακτηριστικά εκείνων που είναι
πιο συχνά παραβάτες. Είναι ακόμα αξιοσημείωτο ότι μεταξύ των ομάδων
κονείς δεν προοπημοποιείται να κάνει κάτι για την αποτροπή του φαινομέ-
νου της δικαιδνευμένης οδηγησης. Ενώ βρέθηκαν και στις δύο ομάδες
άτρομα με κοινωνικές ανησυχίες, ωστόσο δεν φαίνεται να μπορούν να κί-
νουν προοπησεις για την πρόληψη των τροχαίων. Τέλος, στην περίπτωση
που συνεπαίεται στο αυτοκίνητο κάποιο ανήλιο άτρομα, και οι δύο ομά-
δες δηλώνουν μεγαλύτερη υπευθυνότητα και αυξημένη ασφάλεια.

Ένας άανός επιστήμονας επερίησε να διερευνήσει τη σχέση μετα-
ξύ του τρόπου ζωής και της οδηγικής συμπεριφοράς. Από τις αναλύσεις
προέκυψαν τρεις βασικές κατηγορίες που καθεμία περιλαμβάνει διάφο-
ρες διαστάσεις. Ανοφορικά, οι κατηγορίες είναι: ο ελεύθερος χρόνος, οι
φίλοι και τα οδηγικά άτρομα. Οι τρεις κατηγορίες μαζί μορφοποιούν ένα
πρότυπο άτροης που εφαρμόζεται σε διάφορες περιστάσεις, και είναι
πλάγιονα. Είναι η κατηγορία «ελεύθερος χρόνος» έχει άναρτημένη

επιπεριγνώση και τα ενδιαφέροντα, άτρου και οι άναρτημένες καθορι-
σμένες «ελεύθερο χρόνο». Μεταξύ των οδηγών χαμηλού μορφοτικού επι-
πέδου η ανεπιροπή των φίλων βρέθηκε να είναι η πρώτη προοπημοότητα
στην περίπτωση του ελεύθερου χρόνου. Μάλιστα η συγκεκριμένη ομάδα
δηλώνει ότι συμμετέχει σε οργανωμένες δραστηριότητες και αναφέ-
ρει μάλιστα και μετά βίας κάποιες ενοσχολήσεις ελεύθερου χρόνου. Οδη-
γική με υψηλότερο μορφοτικό επίπεδο, αλλά και πάλι όχι υψηλό, δίνουν
άτροση σε οργανωμένες δραστηριότητες και οι συναντήσεις με φίλους
άγονται ως δεύτερη προοπημοότητα.

Σε ό,τι αφορά στις διαστάσεις που ανακαλύφθηκαν στην κατηγορία
«φίλοι», εντάσσονται η δομή της ομάδας και η κοινωνική ζωή. Τα άτρομα
αυτήν μπορούν μορφοτικού επιπέδου για παραδειγμα δηλώνουν ότι πρώτα συ-
σπώνται με τους φίλους τους και μετά αποφασίζουν όλοι μαζί για το
άτρομα να περάσουν το χρόνο τους μαζί. Δείχνουν έτσι να μην ενδιαφέρο-
νται για την ομοιή διαείαση του ελεύθερου χρόνου. Περιγράφουν την
συνανση τους ζωή σε συνάντηση με την παρουσία των φίλων χωρίς
άναρτημένη προοπημοποιημένες κοινές δραστηριότητες. Έτσι, όταν κάποιο αυ-
τοκίνητο είναι διαθέσιμο, προτιμούν να οδηγούν χωρίς προοπημο, παρά
άναρτημα την ευχαρίστηση της οδηγησης. Ο ρόλος του αυτοκινήτου στις
συνανσεις τους παρέες είναι συνεκτικός και συγχρόνως γοητευτικός: μια
αυτοκίνητο υψηλότερου μορφοτικού επιπέδου συναντώνται με τους φί-
λους τους ανάλογα με τη δραστηριότητα ή την περίπτωση. Το να οδη-
γούν παρέα με φίλους μπορεί να το περιέγραψουν ως μια ευχάριστη δια-
σπασία, αλλά η διαφορά από τους προηγούμενους ήταν ότι ήταν οργα-
νωμένη.

Αναίθετος, η κατηγορία «οδηγητικά άτρομα» περιλαμβάνει τις ελίς δια-
στάσεις: «δυσκοιδοση» και «αυτο-έκφραση». Τα άτρομα χαμηλότερου μορ-
φοτικού επιπέδου αναφέρθηκαν, κατά τη διάρκεια των συνεντεύσεων, με
άναρτημα ενθουσιασμό σε ιστορίες για επικίνδυνες καταστάσεις κατά την
οδηγηση. Η οδηγηση έμοιαζε να είναι μια κοινή εμπειρία που λειτουργού-
σε ανακινικά. Το αυτοκίνητο, ακολουθώς, αποτελεί μέσο επίδειξης, αυτο-
ανακινικού και αυτο-έκφρασης. Ο κίνδυνος επίση, αντιμετώπιζεται με εν-
θουσιασμό ως έρχομαιστό βίωμα. Μάλιστα σε ορισμένες συνεντεύσεις η
αυτοφορά στον κίνδυνο από τον ερευνητή συνάντησαν ομοιόμορφο ενθου-
σιασμό, που οδηγησε σε μια παλαιαμένη αυτίηση, γέρω από τις εμπει-
ρίες των συνεντευομένων, με αποτέλεσμα να παραλείπουν ολόκληρα και
απορροότερες ιστορίες επικίνδυνες οδηγησης, όπως για παράδειγμα
αυτοκινήτων, μορφοτικού επιπέδου άναρτημα.

θως στην ιδέα και την εμπειρία της ραδιοκίνησης οδήγησης. Επίσης τα άτομα της εν λόγω ομάδας δεν έδειξαν να θεωρούν την οδήγηση ως σημαντικό κομμάτι της καθημερινότητάς τους και ήταν λιγότερο συγκινησιακά φορητά και αναλυτικά όταν αναφέρονταν σε αυτή.

9. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Όπως είδαμε από την παραπάνω βιβλιογραφική ανασκόπηση, ο όρος τρόπος ζωής επιδέχεται πολλές και διαφορετικές ερμηνείες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη χρήση του σε εμπειρικές μελέτες με διαφορετικό περιεχόμενο. Επειδή ακριβώς η έννοια του lifestyle δεν μπορεί να αλλάξει για ζωής, δεν έχει ακόμα ερμηνεία πλήρους και δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία στην ακαδημαϊκή κοινότητα για τον ορισμό της. Εναπόκειται με άλλα λόγια στη θεωρητική κατάρτιση του ερευνητή να ορίσει και να ερμηνεύσει το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου στην εμπειρική του έρευνα είτε πρόκειται για έρευνα είτε για παρέμβαση. Γι' αυτό μπορεί κάποιος να συναντήσει στη διεθνή βιβλιογραφία ποικίλες προσεγγίσεις. **Παράρτημα 1** όλα αυτά, η έννοια «τρόπος ζωής» έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμη στη μελέτη της διακινδυνευμένης συμπεριφοράς. Όπως είδαμε **Παράρτημα 2**, οι περισσότερες μελέτες εστιάζουν στον τρόπο ζωής σε σχέση με την υιοθέτηση συμπεριφορών διακινδύνευσης - διαφέρει κατά την οδήγηση. Στη διερεύνηση του τρόπου ζωής παρατηρούμε να χρησιμοποιούνται πολλές διαστάσεις της καθημερινότητας του σύγχρονου ανθρώπου. Για παράδειγμα, έχει αναζητηθεί το κοινωνικο-δημογραφικό προφίλ των σύγχρονων ανθρώπων, οι πολιτισμικές τους προτιμήσεις, η δικαίωση του ελεύθερου χρόνου τους, οι αναστοχαστικές τους, οι φιλοδοξίες και τα όνειρά τους για το μέλλον, η θρησκευτικότητα τους, η σχέση τους με τους φίλους και η επιρροή της οικογένειας κλπ.

Είναι σημαντικό επίσης, οι έρευνες και οι παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται στον ελληνικό χώρο να διακρίνουν τις πολιτισμικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες του πληθυσμού-στόχου έναντι των αντιστοίχων πληθυσμών των οικονομικά αναπτυγμένων χωρών. Ένα ανάλογο επιχείρημα αναπτύσσει η **Dixey**, αναφερόμενη στην ιδεολογική μεροληψία της προαναφερθείσας υπέρ των βιομηχανοποιημένων χωρών του δυτικού κόσμου. Εμπνευσμένη στα στοιχεία της **Nigeria**, η **Dixey** παρατηρεί ότι οι παρεμβάσεις, που αφορούν τον τρόπο ζωής, είναι διαφορετικές από αυτές που εφαρμόζονται σε αναπτυσσόμενες χώρες.

τρόπο στις αναπτυσσόμενες χώρες, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα κοινωνικο-πολιτισμικά χαρακτηριστικά των τελευταίων. Η έρευνα λοιπόν των παρεμβάσεων είναι αμφίβολη, σε αυτές τις περιπτώσεις (**Dixey, 1999**). Έτσι για παράδειγμα, παρεμβάσεις για τον τρόπο ζωής του ατομισμού και ορθολογιστή δυτικού ανθρώπου, δε μπορούν να εστιαχούν σε κοινωνίες μη ορθολογικές, όπως η Νιγηριανή για παράδειγμα. Με αφορμή της παρατήρησης της **Dixey**, μπορούμε να διατυπώσουμε την πρόταση για ουσιαστικότερη προσοχή της ιδιαιτερότητας της ελληνικής κοινότητας, στους κόλπους της οποίας παράγεται ο τρόπος ζωής.

Κατηγορία	Περιγραφή
1	...
2	...
3	...
4	...
5	...
6	...
7	...
8	...
9	...
10	...
11	...
12	...
13	...
14	...
15	...
16	...
17	...
18	...
19	...
20	...
21	...
22	...
23	...
24	...
25	...
26	...
27	...
28	...
29	...
30	...
31	...
32	...
33	...
34	...
35	...
36	...
37	...
38	...
39	...
40	...
41	...
42	...
43	...
44	...
45	...
46	...
47	...
48	...
49	...
50	...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Beatty, J. V., 1994, *Lifestyle, traffic and young drivers: an interview study*, Swedish Road and Transport Research Institute, Linköping, Sweden.

Berg, U., Eliasson, K., Palmkvist, J., & Gregersen, N., 1999, «Learner drivers and driver education - how socio-economic standing and lifestyle are reflected from the age of 16», *Transportation Research Part F: Psychological and Behavioural*, vol. 2, no. 3, pp. 167-179.

Bina, M., Graziano, F., & Borlino, S., 2005, «Risky driving and lifestyles in adolescence», *Accident Analysis & Prevention*, vol. In Press, Corrected Proof.

Chaney, D., 1996, *Lifestyles Routledge*, London.

Chatakakis, J., Darviri, C., & Demakakos, P., 1999, «The impact of young drivers' lifestyle on their road traffic accident risk in greater Athens area», *Accident Analysis & Prevention*, vol. 31, no. 6, pp. 771-780.

Chatakakis, J., Gnarodellis, C., Drakou, I., Darviri, C., & Spoukis, V., 2000, «Motorists: determining the factors related to the seatbelt use by the young drivers of GAMA Area», *Accident Analysis & Prevention*, vol. 32, no. 6, pp. 815-825.

Chatakakis, J., Demakakos, P., Tzamalouka, G., Bakou, V., Kounaki, M., & Boudoukaki, O., 2002, «Aggressive behavior while driving as predictor of self-reported reported car crashes», *Journal of Safety Research*, vol. 33, no. 4, pp. 417-424.

Chatakakis, J., Koukoulis S., Lajunen T., & Tzamalouka G., 2005, *Lifestyle Patterns: Predictors of Driving Behavior in Urban Areas of Greece*. *Transportation Research Part F*, 8 (6): 413-428

Cherkashin, M. C., Hinoite, B. P., Cockrham, G. B., & Abbott, P., 2006, «Health lifestyles and political ideology in Belarus, Russia, and Ukraine», *Social Science & Medicine*, vol. 62, no. 7, pp. 1799-1809.

de Blok, B., de Greef, M., ten Hacken, N., Sprenger, SR., Postema, K., & Weirip, JB., 2006, «The effects of a lifestyle physical activity counseling program with feedback of a pedometer during pulmonary rehabilitation in patients with COPD: A pilot study», *Patient Education and Counseling*, vol. In Press, Corrected Proof.

Dkey, R. A., 1999, «"Fatalism", accident causation and prevention: Issues for health promotion from an exploratory study in a Yoruba town, Nigeria», *Health Education Research*, vol. 14, no. 2, pp. 197-208.

Furlong, A. & Carntel, F., 1997, *Young People and Social Change* Open University Press, Buckingham.

Hambrecht, R. & Gleien, S., 2005, «Essay: Hunter-gatherer to sedentary lifestyle», *The Lancet*, vol. 368, no. Supplement 1, p. S90-S94. KATIA KATIA

Harrison, R. A., McElduff, P., & Edwards, R., 2006, «Planning to win: Health and lifestyles associated with physical activity amongst 15,423 adults», *Public Health*, vol. 120, no. 3, pp. 206-212.

Miegel F. (1990). Values and lifestyles. A theoretical, methodological and empirical review. Lund Sociologiska institutionen vid Lunds Universitet. Raport No 20.

Niles, S., 2000, *Youth Lifestyles in a Changing World* Open University Press, Buckingham.

Moorthouse, H., 1989, «Models of work, models of leisure», in *Leisure for leisure: Critical essays*, C. Rojek, ed., Macmillan, London.

Powles, J., 2002, *Public health policy in developed countries* Oxford University Press, Oxford.

Raphael, D., 2002, «Bridging the gap between knowledge and action on the social determinants of cardiovascular disease: how one Canadian community effort hit - and hurdled - the lifestyle walk», *Health Education*, vol. 103, no. 3, pp. 177-189.

Schmitter, B., 1986, «No values-new values? Youth and postmaterialism», *Scandinavian Journal of Political Studies*, vol. 11, no. 4, pp. 347-359.

Sart K.O., Katiats A.G., Higgins S., 2005, Is religious fasting related to Iron status in Greek Orthodox Christians? *Br J Nutr* 94(2):198-203

Schulze, H., 1990, *Lifestyle, Leisurestyle and Traffic Behavior of Young Drivers* Swedish Road and Traffic Research Institute, Linköping.

Sobel, M., 1981, *Lifestyles and social structure: Concepts, definitions, analyses* Academic Press, New York.

Thorogood, N., 1992, «What is the relevance of sociology for health promotion?», in *Health Promotion: disciplines, diversity and developments*, 2nd edn, R. Burton & G. Macdonald, eds.

Tzamalouka G., Paralis S., Soulatou P., Chliloutakis J., 2007, Applying the concept of lifestyle in association with aggression and violence in Greek couples. *Journal of Aggressive Behaviour*, 33:73-85

Τζαμολούκα Γ., Χατζηφωτίου Σ., Χλαουρίδης Ι., 2006, Συμπληρωπές συναισθηματικής κακομεταχείρισης σε ενήλικα ζευγάρια: ένα μοντέλο με προγνωστικό δείκτη τον τρόπο ζωής. *ΤΟ ΒΗΜΑ των κοινωνικών επιστημών*, 46:113-155.

Τζαμολούκα Γ., Παπαδάκης Μ., Σουλιώτου Π., Στρατέλα Μ., Κορτογιάννης Θ., Χλαουρίδης Ι., 2006, Νυσταγία οδηγία, κατάρτιση οδηγία ως προγνωστικοί δείκτες της διακινδύνευσης αυτοκινήτου οδηγού. *ΤΟ ΒΗΜΑ των κοινωνικών επιστημών*, 46:73-98.

Umer, D. 1984, «Societal influences on health and life-styles», *Western Journal of Medicine*, vol. 141, no. 6, pp. 793-798.

Warensjo, E., Ohrvall, M., & Vessby, B. 2006, «Fatty acid composition and estimated desaturase activities are associated with obesity and lifestyle variables in men and women», *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, vol. 16, no. 2, pp. 128-136.

Zaedyk, M. S. & Wallace, L. 2003, «Facking children's road safety through edutainment: an evaluation of effectiveness», *Health Education Research*, vol. 18, no. 4, pp. 493-505.

ΤΟ ΕΜΒΛΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τεύχος 17, τεύχος 51, Αύγουστος 2008

**Ευρωπαϊκά συμβούλια εργασίας:
δυσλεειτουργίες, αποτελεσματικότητα και η
αναθεώρηση της οδηγίας 94/45/ΕΚ**

Θεόδωρος Κουτρούκης*

Περίληψη

Η ανγκωκωστρία για κωνωνική σωνογή και παρακίνηση των εργαζομένων οδηγήσε στην υιοθέτηση της οδηγίας 94/45/ΕΚ για τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια Εργασίας (ΕΣΕ). Το γεγονός αυτό αποτέλεσε τον αποφωνωτικό λόγο του εργαζομένου για τον ευρωπαϊκό των εργαζομένων σχέσεων στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το θέμα αυτό αφορά να εξετάσει τις κύριες απόψεις των κωνωνικών σχέσεων σχετικά με την αναθεώρηση της Οδηγίας για τα ΕΣΕ και να παραβιβάσει προγραμματικό υλικό από αντίστοιχες γραμμές. Επειδή, παραλαμβάνεται η συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων των δύο σχετικών ερευνών, που διεξήχθησαν σε ευρωπαϊκή και ελληνική κλίμακα.

Η ανάλυση δείχνει πως οι θετικές απόδοσεις από τη λειτουργία των ΕΣΕ μπορούν να βελτιστοποιηθούν διαμέσου της αναθεώρησης της σχετικής οδηγίας αλλά και μιας αποτελεσματικής επεξεργασίας των λειτουργιών των εργαζομένων σχέσεων.

1. Εισαγωγή

Ο προβληματισμός σχετικά με την αναγνώριση ενός πόλου για τους εργαζομένους στις πολυεθνικές εταιρίες και υπαλληλίσκους να αποτελέσει τον πυλώνα της κοινωνικής ευημερίας, που οδηγεί στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και στο ΕΠΕΚΕΚΟ/ΕΠΕΑΕΚ.